

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA**

Lietuvos Respublikos Seimo
Socialinių reikalų ir darbo komitetui
El. paštas socrdakt@lrs.lt

2017-06-12 Nr. (1.18-2017-746)2-
I Į 2017-05-26 Nr. S-2017-5329

**DĖL PASTABŲ IR PASIŪLYMŲ VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO
NR. I-1234 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTUI NR. XIIP-354 PATEIKIMO**

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su pateiktu derinti Įstatymo projektu Nr. XIIP-354, pažymėdama, kad daugelis 2017-03-13 raštu Nr. (1.18 -2017-322)2-351 Socialinių reikalų ir darbo komitetui teiktų pasiūlymų yra aktualūs ir tobulinant naujos redakcijos projektą, o pateikta Įstatymo projekto redakcija susiaurina daugelį Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje įtvirtintų teisių ar iš dalies pakeičia jų turinį, teikia žemiau nurodytus siūlymus:

1. Įvertinant aplinkybę, kad tėvų teisės ir pareigos įtvirtintos Civiliniame kodekse, taip pat įstatymo pavadinimą, manytina, kad siekiant teisės normų dubliavimo skirtinguose teisės aktuose, Projekto 1 straipsnio 1 dalyje turėtų būti išbraukti žodžiai „pagrindines vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą teises, pareigas, atsakomybę“. Priešingu atveju tėvų ir kitų teisėtų atstovų teisės, pareigos bei atsakomybė turėtų būti reglamentuota ne fragmentiškai, o reglamentavimas turėtų apimti ne kelias, o visas pagrindines teises ir pareigas.

2. Projekto 2 straipsnio 2 dalies sąvoką „atvejo vadyba“ suderinti su kitomis šio įstatymo nuostatomis (pavyzdžiui, to paties straipsnio 6 dalimi), užtikrinant vienodų sąvokų vartojimą (paslaugos, pagalba) ir eliminuojant galimas teisės normų aiškinimo ir praktinio taikymo problemas ateityje. Ta pati pastaba dėl sąvokų suderinimo taikytina ir kitiems Projekto straipsniams, pavyzdžiui, 4 straipsnio 1 punktui ir kt.

3. Tikslinti Projekto 2 straipsnio 4 dalyje įtvirtintą sąvoką „Bendruomenėje teikiamų paslaugos“, nedviprasmiškai nurodant, kad paslaugos teikiamos paslaugų gavėjo gyvenamosios vietos bendruomenėje.

4. Tikslinti Projekto 2 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą kompleksiskai teikiamų paslaugų sąvoką, atsisakant arba Projekte įtvirtinant sąvokos „pozityvi šeimos raida“, „šeimos saugumo galimybės“ apibrėžtis. Sąvoka turėtų būti tikslintina ir įvertinant aplinkybę, kad kompleksiskai teikiamos paslaugos gali būti reikalingos ne tik tais atvejais, kai siekiama „pozityvios šeimos raidos“ ir vien tik socialinių ar psichologinių paslaugų nepakanka, pavyzdžiui, tais atvejais kai negalią turinčiam vaikui ir jo šeimai reikalingos kompleksiskai teikiamos paslaugos. Pastebėtina ir tai, kad šiuo metu egzistuojančias vaiko teisių užtikrinimo efektyvumo problemas dažnai lemia būtent kompleksiskai teikiamų paslaugų trūkumas, todėl manytina, kad visais atvejais sprendžiant įvairaus pobūdžio vaiko teisių užtikrinimo klausimus turi būti užtikrintas teikiamų paslaugų ir pagalbos

(priemonių) vaikui ir šeimai kompleksiskumas. Ši norma turėtų būti tikslinama ir įvertinant tai, jog kompleksiskai teikiamos paslaugos gali būti (yra) reikalingos ne tik šeimai, bet ir vaikui (pavyzdžiui, kai vaikas netenka tėvų globos ir kt.), todėl norma turėtų būti konstruojama taip, kad atspindėtų šių paslaugų gavėjai – vaikas ir (ar) šeima.

5. Tikslinti Projekto 2 straipsnio 7 dalies formuluotę, išbraukiant žodį „medicininę“, kadangi abejotina, jog praktikoje mobiliosios komandos galės teikti „individualią ir grupinę medicininę pagalbą“ (t. y. sveikatos priežiūros paslaugas) ir ar toks reglamentavimas (įgalinimas) yra tikslingas kitų tarnybų (pavyzdžiui, greitosios medicininės pagalbos) atliekamų funkcijų dubliavimo aspektu.

6. Pažymėtina, kad įtvirtinant smurto prieš vaiką ir jo formų sąvokas galiojančioje Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo redakcijoje, vyko aktyvios visų visuomenės suinteresuotų grupių diskusijos ir šios sąvokos buvo suderintos. Todėl neaiškūs Įstatymo projekto rengėjų argumentai, kuriais vadovaujantis vėl siekiama susiaurinti smurto sąvoką. ~~Todėl~~ Vaiko teisių apsaugos kontrolierė siūlo nekeisti šiuo metu galiojančioje redakcijoje įtvirtintos smurto prieš vaiką sąvokos ir Projekto 2 straipsnio 9 punktą išdėstyti taip:

„9. Veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių vaikas patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai.“

7. Projekto 2 straipsnio 10 dalies formuluotė suponuoja, kad vienos savivaldybės teritorijoje veiks (galės veikti) kelios teritorinės vaiko teisių apsaugos tarnybos. Toks teisinio reguliavimo siūlymas kelia abejonių ekonomiškumo ir tikslingumo aspektais, todėl siūlytina nustatyti, kad vienos savivaldybės teritorijoje veikia viena vaiko teisių apsaugos tarnyba ir išdėstyti projekto 2 straipsnio 10 dalį sekančiai:

„10. Teritorinė vaiko teisių apsaugos tarnyba – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos struktūrinis padalinys, kuris tiesiogiai gina ir užtikrina vaiko teises ir atstovauja vaiko teisėms ir teisėtiems interesams jam priskirtos savivaldybės teritorijoje.“

8. Svarstytinas tikslingumas Valstybinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos struktūrinius (teritorinius) padalinius savivaldybėse vadinti skyriais, taip suderinant šio įstatymo nuostatas su Viešojo administravimo įstatymo 11 straipsniu. Pritarus šiam siūlymui atitinkamai tikslintina projekto 2 straipsnio 10 dalis bei kitos Projekto nuostatos.

9. Iš esmės tikslinti Projekto 2 straipsnio 13 dalyje įtvirtintą „Vaiko interesų“ sąvoką, nes vaiko interesai negali būti aiškinami susiaurinant juos tik iki saugios ir sveikos aplinkos vaikui. Siūlomas sąvokos „vaiko interesai“ turinys pernelyg siauras ir nustato vaiko interesus tik vieno iš daugelio elementų, apimančio vaiko interesus – vaiko aplinkos atžvilgiu. Kelia abejonių ir pats sąvokos nustatymo tikslingumas. Pažymėtina, kad Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas yra pažymėjęs, kad „<...> vaiko interesų sąvoka yra sudėtinga, jos turinį reikia nustatyti kiekvienu atveju atskirai. Būtent aiškindami ir įgyvendindami Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalį pagal kitas Konvencijos nuostatas įstatymų leidėjai, teisėjai, administracijos, socialinės ar švietimo tarnybos galės išaiškinti šią sąvoką ir konkrečiai ją naudoti. Atitinkamai vaiko interesų sąvoka yra lanksti ir pritaikoma. Ją reikia koreguoti ir apibrėžti individualiai, remiantis konkrečia atitinkamo vaiko ar vaikų situacija, atsižvelgiant į jų asmeninį kontekstą, situaciją ir poreikius“ (JT Vaiko teisių komiteto Bendrasis komentaras Nr. 14 (2013) dėl vaiko teisės, kad jo interesams būtų skiriamas pagrindinis prioritetasis (3 straipsnio 1 dalis) (CRC/C/GC/14).

10. Tikslinti Projekto 2 straipsnio 14 dalį vietoj žodžio „sąvokos“ įrašant „įstatyme“, papildant ją kitais kodifikuotais teisės aktais ir įstatymais, arba atsisakyti baigtinio teisės aktų pavadinimų sąrašo ir išdėstyti ją taip:

„14. Kitos šiame įstatyme vartojamos sąvokos, kurios nenurodytos šiame įstatyme suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos kituose teisės aktuose“.

11. Remiantis argumentais, nurodytais šio rašto 8 punkte, siūlytina nekeisti šiuo metu galiojančioje Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo redakcijoje smurto prieš vaiką formų apibrėžčių ir 3 Projekto straipsnį išdėstyti taip:

„3 straipsnis. Smurto prieš vaiką formos

Smurto prieš vaiką formos yra šios:

1) fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinės bausmės, sukeltantys vaikui skausmą, darantys žalą arba keliantys pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

2) psichologinis smurtas – nuolatinis vaiko teisės į individualumą pažeidinėjimas, vaiko žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko raidai veiklos trikdymas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, darantys žalą arba keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

3) seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai su vaiku, kuris pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas nėra sulaukęs amžiaus, nuo kurio seksualiniai veiksmai su juo neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, arba seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinama arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui, taip pat ir šeimoje, arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl jo psichinės ar fizinės negalios ar priklausomumo; taip pat vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas;

4) nepriežiūra – nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantys žalą ar keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai.“

12. Tikslinti Projekto 4 straipsnio 1 punkto antro sakinio formuluotę, vietoj žodžio „priemonės“ įrašant „paslaugas“. Taip pat siūlytina perkelti šio punkto antrą sakinį į 4 punktą (individualizavimo principas) arba 7 punktą (prieinamumo principas).

13. Pažymėtina, kad Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas nustatė keturis pagrindinius Konvencijos principus, turinčius ypatingą reikšmę: nediskriminacija; svarbiausia - vaiko interesai; vaiko teisė gyventi ir visapusiškai vystytis; vaiko teisė būti išklausytam (vaikas turi teisę būti aktyviais dalyviais, sprendžiant visus su jų gyvenimu susijusius klausimus), todėl manytina, šie kertiniai principai turėtų būti įtvirtinti Projekte, nekeičiant ir (ar) nesiaurinant jų prasmės. Projekto 4 straipsnio 8 punkte įtvirtinamas principas, kad vaikas gali būti išklausomas tik dalyvaujant vaiko atstovams pagal įstatymą, išskyrus atvejus, nustatytus įstatyme, t. y. įtvirtinama taisyklė, kad vaikas savo nuomonę gali reikšti tik dalyvaujant vaiko įstatyminiams atstovams. Vaiko teisė būti išklausytam turi tarnauti išskirtinai jo interesams, o ne kitų asmenų (abiejų ir (ar) vieno iš tėvų) interesams, todėl abejotina, jog vaikas laisvai galės išreikšti ir būti tinkamai išklausytu, jei vaikas savo nuomonę, pažiūras galės reikšti tik dalyvaujant vaiko įstatyminiams atstovams, ypatingai tais atvejais, kai vaiko nuomonė skirsis nuo jo įstatyminių atstovų nuomonės, gali būti sudaromos sąlygos manipuliacijai, poveikiui tikrajai vaiko valiai ir nuomonei. Minėta nuostata siaurina vaiko teisę būti išklausytam bei reikšti savo nuomonę kaip tai nustatyta Vaiko teisių konvencijos 12 straipsnyje ir Civilinio kodekso 3.164 straipsnio 1 dalyje. Pažymėtina, kad Projekte 11 straipsnis ir 37 straipsnio

3 dalis nustato sąlygas, kai vaiko nuomonė gali būti išklausoma per vaiko atstovą pagal įstatymą ar per įstatymu nurodytus asmenis, taip pat vaiko nuomonę gali pateikti teritorinė vaiko teisių apsaugos tarnyba, nustatant sąlygą „jeigu jis nedalyvauja“.

Pabrėžiant tarptautiniuose bei nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintos vaiko teisės būti išklausytam įgyvendinimo svarbą bei reikšmę, teigtina, jog pagrindiniame teisės akte vaiko teisių apsaugos srityje, būtina įtvirtinti vaiko nuomonės išklausymo principą, todėl siūlytina 4 straipsnį papildyti nauju 3 punktu, esamus 3-8 straipsnius atitinkamai laikant 4-9 straipsniais ir jį išdėstyti taip:

„3. vaiko nuomonės išklausymo ir vaiko dalyvavimo užtikrinimo. Vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklausytas visais su juo susijusiais klausimais ir į vaiko nuomonę, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, turi būti atsižvelgiama“.

14. Siūlytina naudoti Vaiko teisių konvencijoje naudojamas sąvokas ir Įstatymo projekto 4 straipsnio 3 punkte vietoj sąvokos „lygybės“ įrašyti „nediskriminavimo“, taip suderinant siūlomo įtvirtinti principo pavadinimą su šio punkto turiniu ir vartojamomis sąvokomis.

15. Neneigiant tėvų dalyvavimo svarbos, Projekto 4 straipsnyje, kuriame formuluojami vaiko teisių ir laisvių užtikrinimo principai, neturėtų būti įtvirtinami principai, susiję su tėvų teisių įgyvendinimu (tėvų teisių įgyvendinimo mechanizmai įtvirtinti kituose įstatymuose), todėl 4 straipsnio 8 punkto nuostatos brauktinos, perkeltiant nuostatas dėl tėvų dalyvavimo užtikrinimo į kitus Projekto straipsnius.

16. Įstatymo 6 straipsnio 1 dalies norma turėtų būti suderinta su Civilinio kodekso normomis, šio įstatymo projekto 2 straipsnio 11 dalies nuostatomis bei Europos Žmogaus teisių teismo jurisprudencija, todėl ją siūloma išdėstyti taip:

„1. Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi.“

17. Papildyti 6 straipsnį nauja 2 dalimi, esančias 2-3 dalis atitinkamai laikant 3-4 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„2. Kiekvienam vaikui – tiek iki gimimo, tiek ir po jo – turi būti garantuota galimybė būti sveikam ir normaliai vystytis“.

Nepritarus siūlymui, projekto rengėjai turėtų kartu su šiuo Projektu pateikti įstatymo projektą dėl atitinkamų Civilinio kodekso normų pakeitimo.

18. Projekto 2 dalies 1 punkte išbraukti žodį „ypatingą“, kadangi neaišku, kokie kriterijai lemia ypatingą priežiūrą ir ar tokiu reglamentavimu siekiama numatyti naujus teisinius mechanizmus ar patikslinti esamus dėl sveikatos priežiūros paslaugų ar kitų paslaugų (socialinė parama ar pan.) teikimo.

Ta pati pastaba dėl neteisinių kategorijų vartojimo taikytina ir kitiems Projekto straipsniams bei normoms.

19. Tikslinga papildyti 6 straipsnio 2 dalies 2 punktą, detalizuojant minėtoje teisės normoje numatomas priemonės.

20. Projekto 6 straipsnio 2 dalies 3 punkte išbraukti žodžius „jų tėvų“, nes tėvų sveikatos priežiūra nepriskirtina šio įstatymo reguliavimo sričiai.

21. Projekto 6 straipsnio 2 dalyje išbraukti žodį „priimtina“ arba Projekto 2 straipsnyje įtvirtinti „priimtinos sveikatos priežiūros“ sąvokos apibrėžtį.

22. Išbraukti 6 straipsnio 2 dalyje žodžius „ar kiti moksliniai“.

23. Atsisakyti Projekto 7 straipsnio, nes jo normos neturi teisinio krūvio. Be to, neaišku, kaip bus (galės būti) realizuojama vaiko teisė turėti tėvų (įmotę), ir koks būtų šios teisės realizavimo santykis su vaiko globa (rūpyba). Tuo atveju, jei Projekto rengėjai turėjo omenyje vaiko teisę augti

šeimoje, turėtų būti keičiamas straipsnio pavadinimas, o jo normose atskleistas šios teisės realizavimo turinys (per teisę augti ir nebūti išskirtais su savo tėvais, išskyrus įstatymu nustatytus atvejus, garantuojant tėvų globos netekusiems vaikams globą (rūpybą) šeimoje arba įvaikinimą ir kt.) ir jos suderintos su Projekto 12 straipsnio nuostatomis.

24. Tikslintina Projekto 8 straipsnio 3 dalies formuluotė, po žodžio „Tėvai“ įrašant „ir kiti vaiko atstovai pagal įstatymą“.

25. Tikslinti Projekto 8 straipsnio dalių numeraciją – straipsnį sudaro 7 dalys (nurodytos dvi trečiosios dalys).

Projekto 8 straipsnio 3 dalį (pakeitus numeraciją – Projekto 8 straipsnio 4 dalį) pakartotinai siūlytina išdėstyti taip:

„3. Atsižvelgdami į vaiko amžių ir jo išsilavinimo lygį, tėvai arba kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę parinkti švietimo įstaigą, mokymosi formą bei metodus pagal vaiko protines ir fizines galias, įsitikinimus bei gabumus. Sprendžiant šį klausimą, atsižvelgiama į vaiko nuomonę.“

26. Tikslinti Projekto 8 straipsnio 4 dalies formuluotę, po žodžių „sudaro būtinas sąlygas vaikui mokytis“ įrašant „ir užtikrina vaikų iki 16 metų mokymąsi“.

Taip pat norma tikslintina ir tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą dalyje, kadangi neaiškūs argumentai, kodėl siekiama sumažinti atsakomybės apimtis iki administracinės (už netinkamą tėvų valdžios įgyvendinimą gali būti taikoma civilinė atsakomybė, už piktnaudžiavimą tėvų, globėjų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą valdžia – baudžiamoji).

27. Papildyti Projekto 8 straipsnį naujomis 8 ir 9 dalimis ir jas išdėstyti taip:

„8. Kiekvienas vaikas turi į teisę valstybės paramą atskleidžiant ir ugdant talentus bei gabumus.

9. Valstybė imasi priemonių, kurios skatintų vaikus nuolat lankyti mokyklą, mažintų mokinių palikusių mokyklą, skaičių.“

28. Atkreiptinas dėmesys, jog galiojančio Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 49 straipsnyje įtvirtintos drausmės ir auklėjimo poveikio priemonės, kurios gali būti taikomos vaikui, tarp jų ir mokykloje. Šių nuostatų nėra Įstatymo projekte. Atsižvelgiant į tai, turėtų būti tikslinamos Įstatymo projekto nuostatos arba Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 49 straipsnio 1 dalies 6 punkto ir 59 straipsnio 5 dalies 7 punkto nuostatos, kuriose įtvirtintos nuorodos į Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą, kaip teisės aktą, nustatantį drausmines auklėjimo priemones nepilnamečiui (mokiniui).

29. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 7 straipsnyje nuo vaiko gimimo momento įtvirtinta vaiko teisė į vardą, todėl šio Projekto nuostatos negali siaurinti vaiko teisių apimties. Dėl šios priežasties Projekto 9 straipsnio 1 dalis pildytina žodžiu junginiu „nuo gimimo momento“, kuris įrašytinas po žodžio „vaikas“. Taip pat šioje straipsnio dalyje po žodžio „pavarde“ siūlytina įrašyti „tautybę“.

30. Pakartotinai atkreiptinas dėmesys, kad Projekto 10 straipsnyje nurodytos kelios savarankiškos vaiko laisvės, kurios negali būti sutapatinamos bei susiaurinamos: vaiko teisė į privatų gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę negali būti sutapatinama su vaiko žodžio, minties, religijos ir sąžinės laisve ir vaiko teisė dalyvauti visuomenės gyvenime, teisė į asociacijų ir taikių susirinkimų laisvę negali būti sutapatinama su teise reikšti savo pažiūras, juo labiau šios laisvės negali būti laikomos vaiko laisvės į privatų gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę sudėtinėmis dalimis. Todėl turėtų būti keičiamas straipsnio pavadinimas, o straipsnio turinys suderintas su Vaiko teisių konvencijos nuostatomis.

Pažymėtina, kad vaiko teisių apsaugos kontrolierė, teikdama pastabas ir pasiūlymus dėl Įstatymo projekto XIIIIP-345 tobulinimo, siūlė šį straipsnį išdėstyti taip:

„10 straipsnis. Vaiko teisė į privatų gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę, kitas socialines teises

1. Vaikas turi teisę į privatų asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, būsto neliečiamybę, bendravimo privatumą, susirašinėjimo slaptumą, garbę ir orumą, asmens neliečiamybę ir laisvę.

2. Vaikas turi teisę į minties, sąžinės laisvę, teisę laisvai pasirinkti, išpažinti ir skelbti religiją arba tikėjimą. Vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę ir pareigą vadovauti vaikui įgyvendinant šias jo teises taip, kad tai atitiktų besivystančius vaiko gebėjimus.

3. Vaikas turi teisę dalyvauti visuomenės gyvenime, taikiuose susirinkimuose ir organizacijose, teisę į žodžio laisvę, apimančią laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją ir idėjas žodine, rašytine ar kita forma arba kitais vaiko pasirinktais būdais.

4. Šio straipsnio 1–3 dalyse nurodytas vaiko teises ir laisves ir jų garantijas nustato Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, šis ir kiti įstatymai bei teisės aktai.

5. Vaiko teisė į tikėjimo laisvę, žodžio laisvę ir teisė dalyvauti taikiuose susirinkimuose ir organizacijose gali būti ribojama tik įstatymu ir kai būtina garantuoti valstybės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ir dorovę, kitų asmens pagrindines teises ir laisves.“

31. Nepritarus siūlomai Projekto 10 straipsnio redakcijai, turėtų būti tikslinama 10 straipsnio 3 dalis, antrame šio straipsnio sakinyje atsisakant Konstitucijos nuostatų atkartojimo.

32. Iš esmės tobulintina Projekto 10 straipsnio 4 dalis, įvertinant tai, kad vaikas yra savarankiškas teisių subjektas, o Projekto 10 straipsnio 4 dalyje vaiko teisė į žodžio laisvę nepagrįstai modifikuojama ir siaurinama. Pažymėtina, kad žodžio laisvė betarpiškai siejasi su įsitikinimų, pažiūrų, nuomonės ir jų raiškos laisve. Atsižvelgiant į minėtą, siūlytina, Projekto 10 straipsnio 4 dalyje nesiaurinti sąvokos, žodžio laisvę suprantant tik kaip teisę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją.

33. Tikslinti Projekto 11 straipsnio 1 dalies antro sakinio formuluotę, vietoj žodžių junginio „ar per kitus įstatymu nurodytus asmenis“ įrašant „ar kitus asmenis teisės aktų nustatyta tvarka“.

Vaiko teisė laisvai reikšti savo pažiūras ir būti išklausytam garantuojama, sukuriant aplinką, leidžiančią vaikui pasinaudoti šia teise, suteikiant vaikui, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, visą būtiną informaciją ir patarimus bei kitais teisės aktuose nustatytais būdais.

31. Įvertinant tai, kad Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas turėtų būti pagrindinis teisės aktas vaiko teisių apsaugos srityje, kuriame būtų įtvirtintos visos vaiko teisės ir laisvės, jų turinys bei įgyvendinimo, užtikrinimo ir apsaugos mechanizmai, taip pat atsižvelgiant į Įstatymo projekto turinį bei juo reglamentuojamus teisinius santykius, tikslintinos 1 straipsnio 1-4 dalių formuluotės, jas suderinant tarpusavyje.

32. Tikslinti Projekto 12 straipsnio 1 dalies formuluotę, įvertinant tai, kad joje įtvirtinamos skirtingos vaiko teisės – vaiko teisė gyventi su tėvais ir vaiko teisė bendrauti su skyrium gyvenančiais tėvais (vienu iš tėvų), taip pat ir tai, kad Projekto rengėjų siūloma formuluotė prieštarauja Civilinio kodekso normoms, pagal kurias šias vaiko teises visų pirma turi užtikrinti tėvai. Todėl siūlytina ją taip:

„1. Vaikas turi teisę gyventi su abiem savo tėvais. Vaikas turi teisę bendrauti su skyrium gyvenančiais tėvais (vienu arba vieninteliu iš jų), jei tai neprieštarauja vaiko interesams. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka imasi veiksmų šioms vaiko teisėms užtikrinti.“

33. Tikslinti 12 straipsnio 3 dalį, suderinant jos nuostatas su Projekto 38 straipsnyje nurodytais skubaus vaiko paėmimo iš tėvų pagrindais. Pabrėžtina ir tai, kad šio įstatymo nuostatos turėtų būti suderintos ir nustatyti pagrindai turėtų sutapti su Civilinio kodekso 3.180 straipsnio 1 dalies, 3.250 straipsnio 1 dalies, 3.254 straipsnio nuostatomis.

34. Atsižvelgiant į Vaiko teisių konvencijos 17 straipsnio nuostatas, Projekto 16 straipsnio 1 dalyje siaurinamas subjektų ratas, numatant tik vaiko įstatyminiams atstovams ir bendrojo ugdymo mokykloms ar profesinio ugdymo įstaigoms pareigą užtikrinti vaikui galimybę naudotis viešąją informaciją. Pagal Vaiko teisių konvencijos 17 straipsnio nuostatas, valstybė turi sudaryti sąlygas gauti vaikui informaciją ir šiuo tikslu: skatina visuomenės informavimo priemonės platinti informaciją, naudingą vaikui socialiniu ir kultūriniu požiūriu; skatina vaikų literatūros leidimą ir platinimą, skatina formuoti principus, padedančius apginti vaiką nuo jo gerovei kenkiančios informacijos ir kt.

Projekto 16 straipsnio 1 dalis numato tik siaurai apibrėžtą ratą subjektų, todėl, manytina, jog vaiko teisę gauti viešąją informaciją, ypač prisidedančią prie vaiko gerovės, turi užtikrinti ne tik vaiko įstatyminiai atstovai, ugdymo įstaigos, bet ir kiti asmenys (pavyzdžiui, visuomenės informavimo priemonės ir kt.).

Atsižvelgiant į minėtą bei Projekto 16 straipsnio pavadinimą, siekiant užtikrinti vaiko teisės į viešąją informaciją tinkamą įgyvendinimą, siūlytina Projekto 16 straipsnio 1 dalį išdėstyti taip:

„1. Vaikui turi būti užtikrinta galimybė naudotis viešąja informacija, kuri prisideda prie vaiko gerovės ir skatina jo fizinį, protinį, dvasinį, emocinį, dorovinį vystymąsi.“

35. Projekto 18 straipsnio 2 dalyje po žodžio „galimybė“ įrašyti „sudarytos sąlygos“.

36. Svarstytina, ar Projekto 18 straipsnio 3 dalies antrame sakinyje reglamentuojami santykiai patenka į šio įstatymo reguliavimo sritį ir siūlytina įvertinti tikslingumą įtvirtinti jau anksčiau vaiko teisių apsaugos kontrolierės siūlytą nuostatą, šią dalį išdėstant taip:

„3. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos steigia ir remia vaikų sporto, kūrybos, laisvalaikio ir sveikatingumo centrus centrų, vaikų dienos centrų, stovyklas stovyklų veiklą bei imasi kitų veiksmų ir priemonių, siekdamos sudaryti tinkamas sąlygas šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų vaiko teisių įgyvendinimui.“

37. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Projekto 18 straipsnio pavadinime bei 3 dalyje vartojama sąvoka „saviraiška“. Dažniausiai saviraiškos laisvė pirmiausiai siejama su informacija ir suprantama kaip *saviraiškos (informacijos) laisvė*, kitos: žiniasklaidos, įsitikinimų, informacijos, idėjų gavimo ir skleidimo teisės yra saviraiškos laisvės sudedamosios dalys Konstitucijos 25 straipsnio prasme. Konstitucinis Teismas yra linkęs sąvokas „informacijos laisvė“ ir „saviraiškos laisvė“ vartoti sinonimiškai. Atsižvelgiant į tai, siūlytina iš Projekto 18 straipsnio pavadinimo išbraukti žodį „saviraiškos laisvė“, nes minėta sąvoka pirmiausia siejama su žodžio ir informacijos laisve, o minėto straipsnio turinyje tai neatsispindi.

Atsižvelgiant į minėtą, taip pat siūlytina Projekto 18 straipsnio 3 dalyje keisti „saviraiškai“ į „ugdyti ir plėtoti vaikų kompetencijas per saviraiškos poreikio tenkinimą“ („Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija“).

38. Pakartotinai akcentuotina, kad lyginant su dabar galiojančia Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo redakcija, susiaurinamos neįgalaus vaiko teisių užtikrinimo garantijos, todėl siūlytina papildyti Įstatymo projekto 18 straipsnį nuostatomis dėl darbuotojų (mokytojų, auklėtojų, socialinių darbuotojų), dirbančių su neįgaliais vaikais, specialaus rengimo (galiojančio Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 33 straipsnis) ir nuostatomis dėl valstybės ir savivaldybių institucijų

pareigos užtikrinti neįgaliems vaikams ir jų šeimoms reikalingų paslaugų teikimą jų gyvenamosios vietos bendruomenėje.

39. Siūlytina tikslinti 19 straipsnio 2 dalies 2 punkto nuostatas, kadangi neaiškūs argumentai, kuriais vadovaujasi Projekto rengėjai apribodami vaikų su negalia galimybes dalyvauti visiems, o ne konkrečiai šiai vaikų grupei, skirtomis programomis.

40. Keistinos 19 straipsnio 2 dalies 4 punkto nuostatos, kadangi vaikams su negalia turi būti sudarytos sąlygos naudotis visais visuomeniniais pastatais, gatvėmis bei transporto priemonėmis ir visi objektai turi būti pritaikyti jų poreikiams, o ne tik tie, kurie skirti jų naudojimui.

41. Siūlytina tikslinti 19 straipsnio 3 dalies nuostatas, vietoj žodžių „deda pastangas“ įrašant „užtikrina“.

42. Projekto 20 straipsnio 1 dalyje vietoj žodžio „valstybė“ įrašyti „valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos“.

43. Projekto 20 straipsnio 2 ir 3 dalyse, po žodžio „formas“ įrašyti žodžius „įskaitant fizines bausmes“.

44. Papildyti Projekto 20 straipsnį 4 dalimi ir ją išdėstyti taip:

„4. Už vaiko kankinimą, žalojimą, jo garbės ir orumo žeminimą, žiaurų elgesį su vaiku, fizinių bausmių taikymą vaikui ar bet kokią kitą smurtą prieš vaiką įstatymais nustatyta civilinė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.“

45. 23 straipsnio 3 dalyje po žodžių „tvarkos įstatymas“ įrašyti žodžius „ir kiti teisės aktai.“

46. Projekto 25 straipsnio 1 dalyje po žodžių „atstovai pagal įstatymą“ įrašyti „kiti fiziniai ir juridiniai asmenys privalo saugoti“.

47. Papildyti Projekto 25 straipsnį naujomis 2 ir 3 dalimis, esamas 2 ir 3 dalis atitinkamai laikyti 4 ir 5 dalimis, bei išdėstyti jas taip:

„2. Už fizinio ar psichologinio smurto, įskaitant fizines bausmes, demonstravimą vaikams, jų įtraukimą į nusikalstamą ar kitą neteisėtą veiką taikoma įstatymų nustatyta administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

3. Fizinis ar juridinis asmuo, sužinojęs apie vaiką, kuris galimai nukentėjo nuo nusikalstamos veikos ir (ar) vaiko teises pažeidžiančios veiklos ir dėl to jam gali būti reikalinga pagalba, privalo apie tai nedelsdamas pranešti policijai ir (ar) vaiko teisių apsaugos tarnybai“.

48. Tikslinti Projekto 27 straipsnio 1 dalies formuluotę, jos turinį dalyje dėl azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų, nurodyto turinio informacijos platinimo kompiuterių tinkluose suderinant su straipsnio pavadinimu (perkeliant šias nuostatas į kitus Projekto straipsnius, reguliuojančius nurodytus santykius).

49. Suderinti Projekto 28 straipsnio pavadinimą su straipsnio turiniu (reguliuojamais santykiais).

50. Vaikas turi būti apsaugotas nuo visų nusikalstamų veikų, todėl manytina, jog netikslinga išskirti projekte numatytas veikas. Vadovaujantis šiais argumentais siūlytina tikslinti 29 straipsnio 1 dalį, joje įtvirtinant vaikų apsaugą nuo visų nusikalstamų veikų.

51. Projekto 29 straipsnio 2 dalyje po žodžio „turi“ įrašyti „būti“.

52. Projekto 29 straipsnio 4 dalimi siaurinama atsakomybė už savo pareigų nevykdymą arba netinkamą vykdymą, fizinį ar psichinį vaiko žalojimą ar kitokią vaiko teisių pažeidimą trauktinų asmenų ratas bei numatoma tik administracinė atsakomybė. Teisinės atsakomybės rūšys yra kelios (administracinė, baudžiamoji, civilinė ir drausminė), todėl neaišku kodėl Projekto 29 straipsnio 4 dalyje išskiriama asmenų grupė ir vaiko teisių pažeidimų grupė, už kuriuos taikoma tik viena teisinė

atsakomybės rūšys, nors to pačio straipsnio 3 dalis taip pat reglamentuojamos teisinės atsakomybės rūšis. Atsižvelgiant į minėtą, siūlytina suderinti tarpusavyje projekto 29 straipsnio 1-4 dalis.

53. Neatsižvelgus į aukščiau pateiktą pastabą dėl Projekto 29 straipsnio 1 dalies nuostatų tikslinimo, siūlytina tikslinti 29 straipsnio 5 dalį, užtikrinant reikalingos kompleksinės pagalbos teikimą visiems vaikams, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, neišskiriant atskirų veikų.

54. Atkreiptinas dėmesys, jog ankstesnėje Projekto 27 straipsnio 3 dalies redakcijoje buvo įtvirtinta nuostata dėl konfidencialumo taisyklės netaikymo, kai atitinkamos nusikalstamos veikos padaromos prieš vaiką. Atitinkamas reikalavimas yra įtvirtintas Europos Tarybos konvencijos dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos prieš juos 12 straipsnyje¹ ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/92/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR, 16 straipsnyje², todėl siekiant užtikrinti šių nuostatų tinkamą įgyvendinimą, manytina, jog nuostatos dėl konfidencialumo taisyklių netaikymo turėtų būti įtvirtintas ir Projekto 29 ar kitame straipsnyje.

55. Siekiant išvengti skirtingo Projekto 29 straipsnio 6 dalies nuostatų dėl vaiko teisės kreiptis į teismą aiškinimo ir taikymo, svarstyтина galimybė 29 straipsnio 6 dalyje išbraukti žodžius „nurodytų šio straipsnio 1 ir 2 dalyse“.

56. Diskutuotina, ar Projekto 30 straipsnio 1 dalyje draudimas dirbti su vaikais nustatytais atvejais neturėtų būti įtvirtintas ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ir jos teritorinių padalinių specialistams, kurie nėra priskiriami 1 dalies 1-3 punktuose nurodytų darbuotojų kategorijoms.

57. Tikslinti Projekto 30 straipsnio 2 dalies formuluotę dalyje dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų draudimų taikymo (galiojimo) asmenims, kurie nurodytas veikas atliko sulaukus 14 metų, nes, esant Projekto rengėjų siūlomai formuluotei, į šią amžiaus grupę patenka ir pilnamečiai asmenys. Taip pat pastebėtina, kad baudžiamosios atsakomybės amžius yra 16 metų, o nuo 14 metų vaikai atsako tik už tam tikras nusikalstamas veikas. Vaikams iki 14 metų už jų padarytas nusikalstamas veikas gali būti taikomos minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės.

58. Keistina Projekto 30 straipsnio 6 dalies formuluotė, nustatant vienodus reikalavimus tiek asmeniui, dirbančiam darbo sutarties pagrindu, tiek asmeniui, teikiančiam paslaugas kitų sutarčių pagrindais. Priešingu atveju, netikrinant aptariamame straipsnyje nurodytų duomenų, lieka neaišku kokių būdu galėtų paaiškėti, jog deklaracijoje nurodyti neteisingi duomenys. Taip pat neaišku, apie kokią atsakomybę kalbama šio straipsnio 10 dalyje ir kokiuose įstatymuose ji nustatyta. Tuo atveju, jei Projekto rengėjai ketina pildyti (keisti) kitus įstatymus, susijusius atsakomybės nustatymu už melagingų duomenų pateikimą šio straipsnio 6 dalyje nurodytoje deklaracijoje, turėtų būti kartu teikiamas atitinkamas įstatymo projektas. Todėl turėtų būti atitinkamai keičiamos šio straipsnio 9 ir 10 dalys.

¹ 12 straipsnis. Pranešimai apie įtariamą seksualinį išnaudojimą ar seksualinę prievartą

1. Kiekviena Šalis imasi būtinų teisėkūros ar kitų priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti, kad tam tikriems dirbti su vaikais pakviestiems specialistams taikomos konfidencialumo taisyklės, nustatytos remiantis vidaus teisės aktais, neribotų šių specialistų galimybes pranešti už vaikų apsaugą atsakingoms tarnyboms apie visus atvejus, kai yra pagrįstų priežasčių manyti, kad vaikas tapo seksualinio išnaudojimo ar seksualinės prievartos auka.

2. Kiekviena Šalis imasi būtinų teisėkūros ar kitų priemonių, kuriomis kiekvienas asmuo, žinantis arba sąžiningai įtariantis, kad vaikas yra seksualiai išnaudojamas ar seksualiai prievartaujamas, skatinamas pranešti apie tai kompetentingoms tarnyboms.

² 16 straipsnis. Pranešimai apie įtariamą seksualinę prievartą ar seksualinio išnaudojimo

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad pagal nacionalinę teisę tam tikriems specialistams, kurių pagrindinis darbas yra susijęs su vaikais, taikomos konfidencialumo taisyklės netrukdytų tiems specialistams teikti pranešimų už vaikų apsaugą atsakingoms tarnyboms, jeigu pagrįstai mano, kad vaikas yra nukentėjęs nuo 3–7 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių paskatinti kiekvieną asmenį, kuris žino arba pagrįstai įtaria, kad bet kuri yra padaryta bet kuri iš 3–7 straipsniuose nurodytų veikų, pranešti apie tai kompetentingoms tarnyboms

59. Tikslintina Projekto 30 straipsnio 8 dalis, vietoj žodžio „teikiama“ įrašant „renkama“.

60. Abejotinas tikslingumas Projekto 31 straipsnyje atkartoti kai kurias kitų įstatymų nuostatas, susijusias su tėvų teisėmis ir pareigomis. Pažymėtina ir tai, kad šiame straipsnyje dėstomos tėvų teisės ir pareigos atkartotos fragmentiškai ir, lyginant su kitais teisės aktais, yra nepagrįstai susiaurinamos, todėl siūlytina atsisakyti šio straipsnio 3 dalies arba ją papildyti, nurodant visas tėvų teises ir pareigas.

61. Papildyti Projekto 31 straipsnio 6 dalį, įtvirtinant pareigą bendradarbiauti su specialistais, teikiančiais socialines paslaugas, vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybų) specialistais.

62. Diskutuotina dėl Projekto 32 straipsnio 2 dalies normos tikslingumo, nes atstovavimas pagal įgaliojimą yra reglamentuotas Civiliniame kodekse. Taip pat paminėtina, kad jei tėvai „fiziškai nėra su vaiku“ ilgesnį laiką, galiojantys teisės aktai numato kitus vaiko atstovavimo teisinius institutus (pavyzdžiui, globa). Jeigu nurodytai nuostatai būtų pritarta, siūlytina po žodžių „pagal įgaliojimą“ įrašyti žodžius „teisės aktų nustatyta tvarka“. Manytina, jog siūlomi konkretūs santykiai, teisiniai veiksmai turėtų būti išsamiau reglamentuoti kituose, atitinkamų sričių teisės aktuose.

63. Tikslinti Projekto V skyriaus pavadinimą, išbraukiant žodį „užtikrinimas“.

64. Atkreiptinas dėmesys, kad nei sveikatos priežiūros įstaigų, nei teisėsaugos institucijų, taip pat socialiniai darbuotojai (išskyrus vaikų globos įstaigas) nevykdo funkcijų, susijusių su vaikų *auklėjimu*, todėl siūloma Projekto 33 straipsnio formuluotė yra deklaratyvi ir neįgyvendinama praktikoje. Taip pat neaišku, kodėl siūloma įstatyme įtvirtinti įpareigojimą pranešti ne apie visas galimai padarytas nusikalstamas veikas vaiko atžvilgiu, o tik apie tas, kurios nurodytos šiame įstatyme.

Siūlytina 33 straipsnio 1 dalį išdėstyti taip:

„1. Švietimo, asmens sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, teisėsaugos ir kitų institucijų bei įstaigų, nevyriausybinių organizacijų darbuotojai, vykdydami savo darbo funkcijas, ar asmuo, turintis informacijos apie daromą ar galimai padarytą nusikalstamą veiką vaiko atžvilgiu, privalo nedelsdami apie tai informuoti teritorinę vaiko teisių apsaugos tarnybą arba policiją.“

65. Projekto 33 straipsnio 2 dalies nuostatas siūlytina suderinti su Projekto 34 straipsnio 6 dalies nuostatomis, vengti savo turiniu tų pačių normų pasikartojimo skirtinguose Projekto straipsniuose bei tikslinant šios dalies formuluotę atsisakyti nuorodos į 29 straipsnio 2 dalį.

66. Tikslinti Projekto 33 straipsnio 5 dalies formuluotę, atsisakant 24 valandų termino pranešimui apie nusikalstamą veiką, nes tokie pranešimai turi būti pateikiami nedelsiant.

67. Projekto 34 straipsnio 4 dalyje išbraukti sakinį „Šiuose mokymuose dalyvavusių asmenų vaikas savivaldybės gali suteikti pirmumo teisę gauti ikimokyklinio ugdymo paslaugas“ kaip diskriminacinę ir prieštaraujančią Projekto 4 straipsnio 3 punkte įtvirtintam principui.

68. Tikslinti Projekto 34 straipsnio 5 dalies formuluotę „socialinių problemų sprendimo alternatyvas“, vietoj žodžio „alternatyvas“ įrašant „būdus“. Priešingu atveju, šią teisės normą aiškinant lingvistiškai, šeimai turėtų būti pasiūlyta alternatyva nespręsti socialinių problemų.

69. Projekto 34 straipsnio 6 dalyje esančią normą, kaip nepriklausančią šio straipsnio reguliavimo dalykui, perkelti į Projekto 33 straipsnį.

70. Papildyti Projekto 35 straipsnio 1 dalį, po žodžio gavusi“ įrašant „raštu“. Priešingu atveju neaišku, kodėl raštu pateikti pranešimai apie galimą vaiko teisių pažeidimą teritorinėje vaiko teisių apsaugos tarnyboje nebus nagrinėjami.

71. Įvertinant tai, kad kituose teisės aktuose nėra įtvirtintos vienodos nuotolinių ryšio priemonių apibrėžties sąvokos, siūlytina šią sąvoką apibrėžti Projekto 2 straipsnyje, taip užtikrinant vienodą normos taikymo praktiką.

72. Projekto 35 straipsnio 1 dalyje išbraukti žodį „fiziškai“, po žodžio „gyvenamąją“ įrašyti „ir socialinę“.

73. Siekiant išvengti praktinio taikymo problemų, tikslinti Projekto 35 straipsnio 3 dalies formuluotę, nurodant konkrečius veiksmus, kuriuos turi atlikti policijos pareigūnas, kadangi iš siūlomoms formuluotės neaišku kokiomis priemonėmis policijos pareigūnai turės užtikrinti vaiko saugumą (apgyvendinti saugioje teritorinės vaiko teisių apsaugos tarnybos nurodytoje aplinkoje, pristatyti į policijos įstaigą, būti su vaiku kol atvyks teritorinės vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistai ar pan.).

74. Tikslinti 35 straipsnio 4 dalies nuostatas, išbraukiant žodį „neutralioje“.

75. Svarstytinai tikslingumas išskirti grėsmes vaikui „neutralioje“ ir gyvenamoje aplinkoje, todėl siūlytina 35 straipsnio 4 ir 5 dalis išdėstyti vienoje dalyje.

76. Projekto 35 straipsnio 5 dalies 1 punkte nurodytas *14 darbo* dienų terminas kreiptis į teismą leidimo dėl vaiko paėmimo iš tėvų ar vaiko atstovų pagal įstatymą, ypač įvertinant tai, kad vaiko paėmimo faktas yra įvykęs ir teismas turėtų patvirtinti jo teisėtumą, yra nepagrįstai ilgas, todėl turėtų būti nustatytas ne ilgesnis kaip 3 darbo dienų terminas. Ta pati pastaba taikytina ir 38 straipsnio 2 dalies bei 41 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

77. Siūlytina tikslinti Projekto 35 straipsnio 6 dalies formuluotę, po žodžio „dieną“ įrašant „raštu ar“. Manytina, kad turėtų būti reglamentuotos ir bendros pranešimo turinio nuostatos: vaiko paėmimo priežastis, subjektas, priėmęs sprendimą paaimti vaiką, vaiko apgyvendinimo (buvimo) vieta, tėvų teisės ir pareigos nurodytoje situacijoje (apskundimo tvarka, bendravimas su vaiku, atvykimas į teritorinę vaiko teisių apsaugos tarnybą ar pan.).

78. Papildyti Projekto 35 straipsnio 7 dalį antru grėsmės lygiu, nes neaiškūs argumentai, kodėl esant antram grėsmės lygiui (paėmus vaiką iš šeimos) nebus atvejo vadybos, pagalbos plano ir paslaugų šeimai, siekiant grąžinti į ją vaiką.

79. Papildyti Projekto 35 straipsnio nuostatas, nurodant veiksmus, kurių turi imtis teritorinė vaiko teisių apsaugos tarnyba, tais atvejais, kai teismas neduoda leidimo paaimti vaiko iš jo tėvų ar atstovų pagal įstatymą.

80. Atkreiptinas dėmesys, jog Projekto 36 straipsnyje yra minimi tik vaiko tėvai, jų santykiai su vaikais, nors vaiko įstatyminiai atstovai gali būti kiti asmenys.

81. Papildyti Projekto 37 straipsnio 5 dalį, nurodant, kad atlikus Pagalbos plano peržiūrą ir paaiškėjus, kad situacija blogėja, ne tik įspėti tėvus dėl atsakomybės, tačiau taip pat ir keisti ir koreguoti Pagalbos plane numatytas priemones. Pasigendama principo, jog parinktos priemonės gali būti keičiamos ir koreguojamos, atsižvelgiant į jų efektyvumą konkrečiai šeimai. Peržiūrų rezultatais yra numatoma įspėjimas, vaiko paėmimas iš šeimos, atvejo vadybos pabaiga, tačiau apie plano korekciją kalbama tik vienu atveju – kai vaiko grėsmės lygis nuo antro sumažėja iki pirmo, tuomet yra keičiamos Pagalbos plano priemonės (38 straipsnio 7 dalis).

82. Pažymėtina, kad vaikas atskirtas nuo tėvų gali būti tik išimtiniais ir įstatyme nustatytais atvejais (Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, Europos žmogaus teisių konvencija). Vaiko paėmimas iš šeimos yra intervencija į šeimos gyvenimą, susijusi su vaikų bei tėvų teisėmis, todėl įstatyme turėtų būti įtvirtinti labai konkretūs vaiko išskyrimo (paėmimo) iš tėvų ar kitų atstovų pagal įstatymą pagrindai, kurie negali būti laisvai interpretuojami. Taip pat pastebėtina, kad vaiko paėmimo iš tėvų pagrindai nustatyti Civiliniame kodekse, todėl Projekto 38 straipsnio 1 dalies nuostatos turėtų būti suderintos su Civilinio kodekso 3.254 straipsnio nuostatomis. Ta pati pastaba taikytina ir Projekto 41 straipsnio 7 dalies nuostatomis.

83. Projekto 38 straipsnio 3 dalyje vietoj „ne vėliau kaip per 3 darbo dienas“ įrašyti „nedelsiant“.

84. Siūlytina tikslinti 38 straipsnio 4 dalies formuluotę, aiškiau apibrėžiant terminus. Priešingu atveju neaišku, kokie terminai nustatyti mobiliai komandai, jei ji per 1 darbo dieną pradeda intensyvų darbą, ir per 14 darbo dienų atlieka nurodytus veiksmus (neaišku ar veiksmai turi būti atlikti ne vėliau kaip per 14 darbo dienų, ar pagalba, susidedanti iš nurodytų priemonių trunka 14 darbo dienų).

85. Projekto 38 straipsnio 6 dalies nuostatas suderinti su Civilinio kodekso 3.180 straipsnyje nustatytais tėvų valdžios apribojimo pagrindais.

86. Projekto 40 straipsnio 3 dalyje vietoj žodžio „įvardintų“ įrašyti „nurodytų“.

87. Įvertinant tai, kad Projekto 41 straipsnio 3 ir 4 dalyse keičiamos.

88. Projekto 42 straipsnio 1 dalyje vietoj žodžio „neutralioje“ įrašyti saugioje, taip suderinant šio Projekto nuostatas su Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.172, 3.176, 3.180, 3.183, 3.210, 3.212, 3.217, 3.219, 3.222, 3.223, 3.224, 3.243, 3.249, 3.250, 3.252, 3.253, 3.254, 3.256, 3.257, 3.262, 3.264, 3.265, 3.266, 3.267, 3.269, 3.271, 3.274 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 3.276-1 straipsniu įstatymu Nr. XIII-241.

89. Projekto 44 straipsnio 2 dalyje vietoj žodžio „asmenys“ įrašyti „pareigūnai“.

90. Tobulinti Projekto 47 straipsnį, nes kyla pagrįstų abejonių, jog pateiktas institucijų, užtikrinančių vaiko teisių apsaugą, sąrašas yra išsamus ir galutinis (pvz. teismai ir kt.). Jeigu laikomasi nuomonės, kad turi būti pateiktas institucijų, įstaigų ir organizacijų sąrašas, manytina, jog jis neturi būti baigtinis.

Taip pat šis sąrašas turėtų būti papildytas savivaldybių vaiko gerovės ir mokyklų vaiko gerovės komisijomis, kurių veikla šiuo metu yra reglamentuota Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme. Pažymėtina, kad nurodytų komisijų veikla yra susijusi ne tik su vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros klausimų svarstymu, o yra platesnė – nukreipta į vaikų gerovę.

91. Abejotinas tikslingumas kaip atskirą instituciją nurodyti Ministro pirmininko patarėją vaiko teisių klausimais, todėl siūlytina išbraukti 47 straipsnio 1 dalies 4 punktą.

92. Tikslintinas, įvertinant Projekto nuostatų visumą, 47 straipsnio 1 dalies 9 punktas, vietoj esamos formuluotės įrašant „savivaldybės institucijos ir įstaigos“. Pažymėtina, kad savivaldybės atsakingos už švietimo paslaugų teikimą ir organizavimą bei daugelį kitų vaikui ir jo šeimai aktualių sričių.

93. Siekiant užtikrinti bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą vykdomosios valdžios institucijų lygmenyje, pakartotinai siūlytina formuoti Vaiko gerovės tarybą prie Vyriausybės, todėl keistinas 47 straipsnio 1 dalies 11 punktas, vietoj žodžių „Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos“ įrašant „Vyriausybės“. Ta pati pastaba taikytina ir Projekto 51 straipsnio 1, 3 dalims (atitinkamai keičiant 51 straipsnio 4 dalies 1 punkto, 5 dalies nuostatas).

94. Projekto VII skyrius turėtų būti tobulinamas iš esmės, reglamentuojant visų Projekto 47 straipsnyje nurodytų institucijų, o ne tik kai kurių kompetencijas vaiko teisių apsaugos srityje (neaiškūs argumentai, kodėl nėra aptarta Vyriausybės, Ministro pirmininko patarėjo, Generalinės prokuratūros, Policijos departamento kompetencijos vaiko teisių apsaugos srityje).

95. Keltinas klausimas, ar vaiko teisių apsaugos politikos šalyje neturėtų formuoti Vyriausybė, numatanti tam skirtas priemones savo programoje, o Socialinės apsaugos ministerija turėtų ne tik dalyvauti formuojant politiką minėtoje srityje, bet ir užtikrinti jų įgyvendinimą per šių priemonių vykdymo (įgyvendinimo) koordinavimą.

96. Iš esmės turėtų būti peržiūrėtos Projekto 48 straipsnio, reglamentuojančio Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetenciją, nuostatos. Manytina, kad esamas fragmentiškas funkcijų dėstymas nėra pakankamas (kompetencija teisės aktų priėmimo srityje, įgyvendinant konkrečias programas ir priemones, užtikrinant paslaugų ir (ar) pagalbos standartizavimą, kt.).

97. Projekto 50 straipsnio 2 dalies 2 punkte vietoj žodžio „koordinuoja“ įrašyti „vykdo“.

98. Projekto 50 straipsnio 2 dalies 10 punkte vietoj žodžių „Civilinio kodekso 3.250 straipsnio 4 dalyje“ įrašyti „Civiliniame kodekse“.

99. Projekto 52 straipsnio 1 dalyje vietoj žodžio „Organizuoja“ įrašyti „užtikrina“.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė